

E-mail: phongsak.pha@rmutr.ac.th, Tel. 081-3821182 * Corresponding Author

ประสานงาน ซึ่งผู้จัดทำบัญชีควรอาศัยความร่วมมือกับทุกฝ่ายและมีการประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง
4) ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้จัดทำบัญชีควรมีความสามารถในการใช้เครื่องมือหรือระบบสารสนเทศ
ทางการบัญชีเพื่อลดความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นได้เสมอ

คำสำคัญ : การจัดทำบัญชี ระบบบัญชี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร นครพนม

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the context, problems and obstacles, practice level, and bookkeeping model of the food processing community enterprise, and 2) to identify appropriate bookkeeping guidelines to accounting system development food processing community enterprise group in Nakhonphanom province. This research uses mixed methodology. The quantitative sample consisted of 256 members from 12 community enterprise food processing groups in Nakhon Phanom Province, obtained using proportional stratified random sampling and simple random sampling. The qualitative sample consisted of 2 accounting personnel from each of the 12 community enterprise groups, totaling 24 individuals, and 12 accounting system experts, selected using purposive sampling. The research instruments were questionnaires and semi-structured interviews. Quantitative data analysis was percentage, mean, standard deviation, and qualitative was content analysis.

The results showed context of bookkeeping for food processing community enterprises group are as follows: 1) accounting, 2) the accountant, and 3) manual accounting records. Problems and obstacles in the bookkeeping included ignorance of bookkeeping, ignorance of bookkeeping records, and not seeing the benefits of the information. The level of practice in bookkeeping was as a high. Appropriate bookkeeping guidelines to accounting system development for community enterprises group consisted of 1) knowledge and competence, which the bookkeeper should study and understand before actually taking action according to the specified transactions; 2) accounting documents and methods, which the bookkeeper should always study the correct documents and methods from experienced people; 3) cooperation and coordination, which the bookkeeper should rely on cooperation with all parties and coordinate in related areas; and 4) tools used in operation, which the bookkeeper should always have the ability to use the technical tools or information system to reduce errors that may occur.

Keywords: Bookkeeping, Accounting System, Community Enterprise, Food Processing, Nakhonphanom

1. บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ในกำหนดทิศทางของแผนให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี โดยมีวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศโดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) รัฐบาลจึงได้มีนโยบายมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาความยากจนและจัดตั้งพัฒนากลุ่มอาชีพต่าง ๆ ตามความถนัดและภูมิปัญญาของชุมชน จากนโยบายขจัดความยากจนและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงของรัฐบาลและพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) ซึ่งมาจากการรวมตัวของประชาชนในท้องถิ่นที่มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมกันดำเนินงานในเชิงธุรกิจที่จะก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิก อันเป็นที่มาของความมั่นคงทางฐานะการเงินให้แก่สมาชิก ซึ่งส่งผลให้ชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ และดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างยั่งยืน การดำเนินธุรกิจและพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจนั้นจำเป็นต้องมีระบบบัญชีที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลทางการเงินและพัฒนาธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ (ไพโรจน์ พรเจริญ, 2563; Kerdpitak, 2022)

วิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเป็นการประกอบการบนพื้นฐานการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด มุ่งต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ การมีสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน และมุ่งต่อการรักษาระบบนิเวศของสังคมโดยรวม โดยมีเครือข่ายเชื่อมโยงกันรวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์การจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ วิสาหกิจชุมชนพื้นฐานผลิต แปรรูป การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อกินเพื่อใช้ในครอบครัวในชุมชนเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน และวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า การดำเนินการอย่างเป็นระบบและรูปแบบที่ทันสมัยใช้ทุนและเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองชุมชนเครือข่าย และตลาดในวงกว้าง ทั้งนี้องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนจะประกอบด้วย (1) การมีชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการมีผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน (2) มีการริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน (3) มีฐานภูมิปัญญาผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล (4) มีการดำเนินการแบบบูรณาการ (5) มีการสื่อสารและเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีระบบ และ (6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2560; วิภาพร องคนสูรณ และเฉลิมรัช ประเสริฐสังข์, 2564)

บริบทของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม เป็นการรวมตัวของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพกลุ่มแม่บ้านและผู้สนใจการแปรรูปอาหาร โดยการนำวัตถุดิบที่สามารถหาได้ภายในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าซึ่งสามารถยืดอายุการเก็บรักษาให้ได้นานขึ้น เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับอาหารและเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนได้อีกทางหนึ่ง ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนมมีจำนวนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียน จำแนกตามกลุ่มผู้ประกอบการมี 36 กลุ่ม รวมคณะกรรมการบริหารทั้งสิ้นจำนวน 583 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม, 2566) ในปัจจุบันมีบริบท

ของการแข่งขันที่รุนแรงมากยิ่งขึ้นจากสภาพการแข่งขันภายในจังหวัดนครพนมและการแข่งขันที่มาจากจังหวัดอื่น ๆ การดำเนินธุรกิจจึงมีทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว การพัฒนาความรู้และทักษะด้านภาวะผู้ประกอบการ การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) การสร้างนวัตกรรมให้กับผลิตภัณฑ์ กระบวนการทำงาน การจัดทำบัญชีที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงทางด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการผลิต และยังช่วยให้องค์กรสามารถลดต้นทุนการผลิตเพื่อยกระดับศักยภาพและสร้างให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) ทั้งในตลาดระดับประเทศและระดับโลก อีกทั้งยังมีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของคนในปัจจุบันจนชาวบ้านเพื่อเกษตรกรส่วนใหญ่หันมาทำแปรรูปอาหารกันเป็นอาชีพหลักสำหรับการส่งเสริมรายได้และทำนาทำไร่เป็นอาชีพเสริมแทน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม, 2566; Naipinit et al., 2016)

กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปอาหารทุกแห่งมีการรวมกลุ่มทำผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดนครพนม โดยผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น ซึ่งได้รับผลตอบแทนที่ดีมีทั้งผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์และเชิญเป็นวิทยากรฝึกสอนการแปรรูปอาหารเป็นจำนวนมาก จึงทำให้กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปอาหารมีรายได้และรายจ่ายในการประกอบกิจการเป็นจำนวนมาก เมื่อมีรายได้และรายจ่ายจึงทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารต้องมีการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบเพื่อควบคุมรายรับ-รายจ่ายให้มีความเรียบร้อย และสามารถตรวจสอบที่มาของรายการบัญชีนั้นได้ (วัชรพงษ์ อินทวงศ์ และ ปัทมา สุริยกุล ณ อยุธยา, 2561) เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง จึงทำให้กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปอาหารไม่มีการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบและยากต่อการตรวจสอบที่มาของรายการนั้น ๆ ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจแปรรูปอาหารไม่ทราบถึงผลการดำเนินงานของกิจการว่าเกิดกำไรขาดทุนหรือทราบว่ามีสินทรัพย์และหนี้สิน ณ เวลานั้นเป็นจำนวนเท่าใดและไม่สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบการตัดสินใจประเมินสถานการณ์ในการบริหารงานของกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปอาหารทั้งทางด้านการผลิตและการขายในอนาคตได้ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าการจัดทำบัญชีส่วนใหญ่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยยังไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ทำให้การตรวจสอบบัญชีไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นเท่าที่ควร (Kerdpitak, 2022) ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาสำคัญของการดำเนินธุรกรรมทางการเงินของสมาชิก นอกจากนั้น การบันทึกบัญชียังเป็นการจดบันทึกเพื่อป้องกันการสูญหายของสินทรัพย์และเป็นเครื่องมือในการคำนวณภาษีที่ต้องจ่ายให้แก่รัฐบาลเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศอีกด้วย (วรพรรณ รัตนทรงธรรม และคณะ, 2564; Naipinit et al., 2016)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและอุปสรรค ระดับการปฏิบัติ และรูปแบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม รวมถึงการระบุแนวทางในการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องเรียบร้อยตามระบบบัญชีและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารให้ดียิ่งขึ้น แนวทางพัฒนาการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้นและเพิ่มศักยภาพในการประกอบธุรกิจให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นเช่นกัน โดยคาดว่าผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มวิสาหกิจอื่นในประเทศไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและอุปสรรค ระดับการปฏิบัติ และรูปแบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม

2.2. เพื่อระบุแนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม

3. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการบัญชีและผู้ทำบัญชีของสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (The Institute of Certified Accountants and Auditor of Thailand : ICAAT) ซึ่งได้ให้ความหมายของบัญชีไว้ว่า การบัญชี (Accounting) หมายถึง ศิลปะของการเก็บรวบรวมบันทึกจำแนกและทำสรุปข้อมูลอันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน โดยผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชีคือการให้ข้อมูลทางการเงินซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมการปฏิบัติงานขององค์กร (ปวีณา หมั่นสุข, 2567) ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางการบัญชีนั้นทางสภาวิชาชีพบัญชีแห่งประเทศไทยและผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีทั้ง 6 ด้าน ได้กำหนดขอบเขตและวิธีการต่าง ๆ สำหรับการพัฒนาศักยภาพทางการบัญชีโดยมีเป้าหมายเพื่อให้การพัฒนาศักยภาพวิชาชีพบัญชีมีแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์จึงจำเป็นต้องกำหนดกรอบเพื่อให้ผู้รับผิดชอบในการพัฒนาวิชาชีพบัญชีถือปฏิบัติได้ ทั้งนี้การตัดสินใจที่จะใช้วิธีการใดเมื่อใดและในขอบเขตน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้รับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยที่ปรากฏพบว่าผู้จัดทำบัญชีโดยส่วนมากมีทัศนคติที่ดีต่อการรับรู้และมีความเข้าใจต่อแนวทางในการปฏิบัติงานบัญชีให้เป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปและสอดคล้องกับมาตรฐานทางด้านการเงินและมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ด้านมาตรฐานแม่บทการบัญชีและแม่บทการบัญชีการมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานตามแนวทางดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ส่งผลทางข้อมูลบัญชีมีคุณภาพมากขึ้น (ประภัสสร กิตติมนโรม, 2561; วาริพัฒน์ มงคลสมัย, 2564; สุพรรณิ คำवास, 2565)

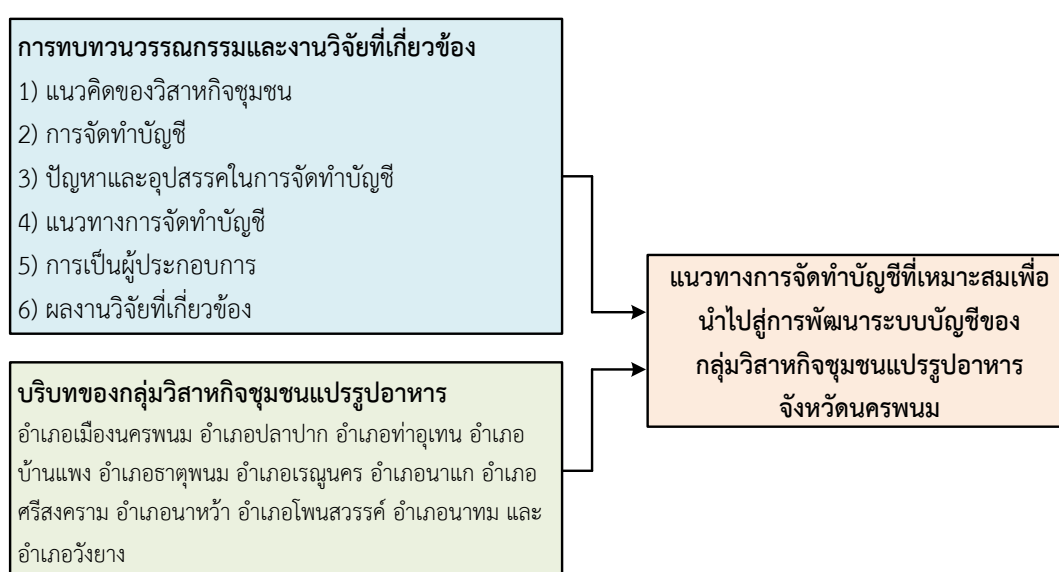
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชีได้มีการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การทบทวนงานวิจัยในอดีตเผยให้เห็นถึงความสำคัญของการมีระบบบัญชีที่ถูกต้อง โปร่งใส และเชื่อถือได้ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้บริหาร นักลงทุน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ งานวิจัยของ Smith (2018) เน้นย้ำว่าระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดข้อผิดพลาดและการทุจริต ในขณะที่ Jones (2020) ชี้ให้เห็นว่าข้อมูลทางการเงินที่มีคุณภาพส่งผลเชิงบวกต่อความน่าเชื่อถือขององค์กรและการเข้าถึงแหล่งเงินทุน นอกจากนี้ Brown et al. (2022) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อกระบวนการจัดทำบัญชี ซึ่งพบว่าการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยเพิ่มความรวดเร็ว ความแม่นยำ และประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านบัญชี

แนวทางการจัดทำบัญชีในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นไปที่การบูรณาการหลักการบัญชีที่เป็นสากล การนำเทคโนโลยีมาใช้ และการให้ความสำคัญกับการควบคุมภายในที่เข้มแข็ง เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลทางการเงินที่น่าเสนอมีความถูกต้องตามควรและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ งานวิจัยของ Lee (2021) เสนอแนะว่าองค์กรควรมีการกำหนดนโยบายและคู่มือการบัญชีที่ชัดเจน รวมถึงการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานการบัญชีอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ Garcia (2023) ได้ศึกษาถึงความสำคัญของการตรวจสอบภายในในการประเมินประสิทธิภาพของระบบ

บัญชีและการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้งบการเงิน การทบทวนวรรณกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีระบบบัญชีที่แข็งแกร่งและแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดในการจัดทำบัญชีสำหรับองค์กรในยุคปัจจุบัน

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร บทความวิชาการ และรายงานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ คณะผู้วิจัยนำมาออกแบบกระบวนการวิจัยโดยกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อสร้างแนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) แบบลู่เข้า-คู่ขนาน (Convergent Parallel Approach) เพื่อสร้างแนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังนี้

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารอำเภอเมืองนครพนม 2) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารอำเภอปลาปาก 3) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารอำเภอท่าอุเทน 4) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารอำเภอบ้านแพง 5) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารอำเภอธาตุพนม 6) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารอำเภอเรณูนคร 7) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารอำเภอนาแก 8) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารอำเภอศรีสงคราม 9) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูป

อาหารอำเภอหนองวัว 10) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารอำเภอโพนสวรรค์ 11) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารอำเภอหนอง และ 12) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหารอำเภอวังยาง รวมประชากรทั้งสิ้น 658 คน ส่วนประชากรเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลด้านการบัญชีวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร จำนวน 24 คน

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากสูตรการคำนวณของ Yamane (1973) จำนวนทั้งสิ้น 256 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ส่วนกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพเป็นผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนกลุ่มละ 2 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 24 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านระบบบัญชี จำนวน 12 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) แบบอาศัยความสะดวก

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(1) แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับการศึกษาสภาพ ปัญหาและอุปสรรค ระดับการปฏิบัติ และรูปแบบการจัดทำบัญชีแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม และส่วนที่ 4 ระดับการปฏิบัติในการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม

(2) แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี ส่วนที่ 2 การดำเนินงานในการจัดทำบัญชี และส่วนที่ 3 ความพร้อมของการจัดทำบัญชี และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ 1) การกำกับดูแลและติดตามผลการจัดทำบัญชี 2) การตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของบัญชี 3) การใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชี 4) การฝึกอบรมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางการบัญชี และ 5) ขั้นตอนสำคัญในการจัดทำระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณศึกษาจากงานวิจัยของ ไพโรจน์ พรเจริญ (2563) การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามจะเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความเหมาะสมของภาษาและการใช้ถ้อยคำได้ค่า Index of Item-objective Congruence เท่ากับ .86 แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาทดสอบหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) และหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยหาค่า Item Total Correlation ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.939

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปอาหาร จำนวน 256 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์กลุ่มตัวอย่างผู้จัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน จำนวน 24 คน โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม-กันยายน พ.ศ. 2567

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

(1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

4.21–5.00 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด

3.41–4.20 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก

2.61–3.40 หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง

1.81–2.60 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย และ

1.00–1.80 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

โดยช่วงความกว้างของอันตรภาคชั้นกำหนดได้จากสูตร $= (5-1)/5 = 0.8$

(2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารวรรณกรรม รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเชิงประจักษ์ และผลการสัมภาษณ์ เพื่อหาปัจจัยที่สอดคล้องกับผลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยการแยกประเภท จัดหมวดหมู่เป็น 3 หมวด และทำดัชนีข้อมูล (Indexing) อธิบายและวิเคราะห์ความหมายข้อมูลที่ค้นพบในลักษณะโครงสร้าง (Structure Feature) แปลความหมายของข้อมูลเพื่อนำไปสู่การเรียบเรียงข้อมูลใหม่เพื่อเชื่อมโยงแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบตามวัตถุประสงค์ วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมพันธภาพและสรุปด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การตรวจสอบความเหมาะสมและเป็นไปได้ของแนวทางด้วยวิธีวิทยาวัยสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation Technique) โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกัน เพิ่มความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) และความถูกต้อง (Validity) ของผลการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลมาสังเคราะห์ในลำดับสุดท้ายและสรุปข้อค้นพบเพื่อระบุแนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม

6. ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม” สามารถแสดงผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยจำแนกตามอายุและเพศ แสดงดังตารางที่ 1 และ 2 สภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม แสดงดังตารางที่ 3 ส่วนระดับการปฏิบัติในการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม แสดงดังตารางที่ 4 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	46	17.96
หญิง	210	82.03
รวม	256	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 82.03 และเพศชาย จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 17.96 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 20 ปี	-	-
21-30 ปี	50	19.53
31-40 ปี	64	25.00
41-50 ปี	61	23.82
51-60 ปี	70	27.34
61 ปี ขึ้นไป	11	4.29
รวม	256	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 27.34 อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 23.82 อายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 19.53 และอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.29 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 สภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม

สภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม	ร้อยละ
1. มีการจัดทำบัญชีของทุกกลุ่มวิสาหกิจ	100
2. เหนรัญญิกของทุกกลุ่มวิสาหกิจเป็นผู้จัดทำบัญชี	100
3. ลักษณะการบันทึกบัญชีได้มีการบันทึกบัญชีด้วยมือ	98
4. ทุกกลุ่มมีการใช้คอมพิวเตอร์ในการดำเนินงาน	45
5. ลักษณะการขายสินค้าส่วนใหญ่เป็นการขายเงินสด	67
6. ใช้ช่องทางการจำหน่ายในงานแสดงสินค้าและวางจำหน่ายในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกลุ่ม	86
7. การออกใบเสร็จรับเงินส่วนใหญ่มีการออกใบเสร็จรับเงินทุกครั้งเมื่อเกิดรายรับ	73
8. การบันทึกบัญชีของกลุ่มใช้ใบเสร็จรับเงินเป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชี	94
9. การบันทึกสินค้าส่วนใหญ่ไม่มีการบันทึกสินค้าคงเหลือ	52
10. ไม่มีการตรวจนับสินค้าคงเหลือ	58
11. สมุดบัญชีที่ใช้ส่วนใหญ่คือสมุดบันทึกรายรับและรายจ่าย	51
12. ความถี่ในการบันทึกบัญชีส่วนใหญ่บันทึกสัปดาห์ละครั้ง	62
13. การจัดเก็บเอกสารประกอบการลงบัญชีส่วนใหญ่เก็บเอกสารทุกประเภทรวมกันในแฟ้มเดียว	68
14. การจัดทำรายงานทางการเงินส่วนใหญ่ไม่มีการจัดทำรายงานทางการเงิน	57
15. การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินส่วนใหญ่เพื่อให้ทราบยอดขายเท่านั้น	62
16. ไม่มีการตรวจสอบจากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้จัดทำบัญชี	63

สภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม	ร้อยละ
17. มีความต้องการจ้างบุคคลภายนอกเพื่อจัดทำบัญชี	37
18. ความคิดเห็นต่อการทำบัญชีส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดทำบัญชีมีความยุ่งยาก	77
19. สมาชิกกลุ่มเคยเข้ารับการอบรมด้านบัญชี	74
20. สมาชิกกลุ่มไม่มีประสบการณ์ด้านการจัดทำบัญชีมาก่อน	76

จากตารางที่ 3 พบว่า สภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ลำดับที่ 1 คือ มีการจัดทำบัญชีของทุกกลุ่มวิสาหกิจ เหนือกว่าของทุกกลุ่มวิสาหกิจเป็นผู้จัดทำบัญชี คิดเป็นร้อยละ 100 ลำดับที่ 2 คือ ลักษณะการบันทึกบัญชีได้มีการบันทึกบัญชีด้วยมือ คิดเป็นร้อยละ 98 ลำดับที่ 3 คือ การบันทึกบัญชีของกลุ่มใช้ใบเสร็จรับเงินเป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชี คิดเป็นร้อยละ 94 ส่วนลำดับสุดท้าย คือ มีความต้องการจ้างบุคคลภายนอกเพื่อจัดทำบัญชี คิดเป็นร้อยละ 37 ตามลำดับ ส่วนปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ได้แก่ ความไม่รู้และประสบการณ์ทางด้านบัญชี การไม่ให้ความสำคัญของการบันทึกบัญชี และการไม่เห็นประโยชน์ของข้อมูลที่ได้รับจากการบันทึกบัญชี ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ระดับการปฏิบัติในการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม

ที่	รายการ	ระดับการปฏิบัติของผู้จัดทำบัญชี			อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1	ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี	3.57	0.62	มาก	4
2	การวางแผนการดำเนินงานทางบัญชี	3.32	0.59	ปานกลาง	6
3	การบันทึกและแก้ไขข้อมูลทางบัญชี	3.78	0.61	มาก	1
4	การจัดทำเอกสารและรายงานทางบัญชี	3.65	0.62	มาก	3
5	การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางบัญชี	3.36	0.60	ปานกลาง	5
6	ความร่วมมือและการประสานงานระหว่างสมาชิก	3.69	0.58	มาก	2
ค่าเฉลี่ยรวม		3.56	0.60	มาก	

*n = 256

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับการปฏิบัติในการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.56) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบันทึกและแก้ไขข้อมูลทางบัญชี ($\bar{X}$ = 3.78) รองลงมา คือ ความร่วมมือและการประสานงานระหว่างสมาชิก ($\bar{X}$ = 3.69) การจัดทำเอกสารและรายงานทางบัญชี ($\bar{X}$ = 3.65) ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี ($\bar{X}$ = 3.57) การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางบัญชี ($\bar{X}$ = 3.36) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวางแผนการดำเนินงานทางบัญชี ($\bar{X}$ = 3.32) ตามลำดับ

2. ผลวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้จัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ปรากฏผลดังนี้

2.1 ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี

1) วัตถุประสงค์ของการจัดทำบัญชี สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทุกกลุ่มเข้าใจ วัตถุประสงค์ของการจัดทำบัญชี ช่วยให้กิจการสามารถควบคุมรายรับ-รายจ่าย ช่วยให้ทราบผลการดำเนินงานว่าแต่ละเดือนในกลุ่มมีกำไรหรือขาดทุนเป็นจำนวนเท่าใด ทราบรายรับ-รายจ่ายในปัจจุบัน และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบรายได้และค่าใช้จ่าย และทราบรายการค้าที่เกิดขึ้น ณ วันที่บันทึกบัญชี

2) ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวางแผนและการตัดสินใจภายในกลุ่ม วางแผนกำไรและการใช้จ่ายเงิน ช่วยในการจัดหางบประมาณ เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเพื่อเสียภาษีอย่างถูกต้อง ทราบรูปแบบสมุดบัญชีเงินสดรายรับ-รายจ่าย เมื่อมีการขายสินค้า ลงในรายรับ และเมื่อมีค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าวัสดุอุปกรณ์ ลงในรายจ่าย หลังจากนั้นนำรายรับลบ กับรายจ่ายแล้วผลปรากฏว่ารายได้มากกว่ารายจ่าย จะเรียกว่ากำไร แต่ถ้าหาก รายจ่ายมากกว่ารายได้จะทำให้ขาดทุน

3) การนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้การชีวิตประจำวัน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารมีการ นำความรู้ จากการบันทึกบัญชีมาใช้ในการบันทึกบัญชีของกลุ่ม โดยนำมาวิเคราะห์ได้ว่าจะบริหารจัดการการเงินอย่าง มีประสิทธิภาพ และนอกจากจะบันทึกบัญชีของกลุ่มแล้วยังสามารถนำไปบันทึกบัญชีครัวเรือนภายในครอบครัวของ ตัวเองได้

4) การถ่ายทอดความรู้และสื่อความหมายของการจัดทำบัญชี สามารถแนะนำสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนแปรรูปอาหาร สมาชิกในครอบครัว และคนรู้จักให้มีการจัดทำบัญชี การจัดทำบัญชีเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ทางการเงินไว้ในสมุดบัญชีทำให้ทราบรายละเอียดรายรับ-รายจ่าย

2.2 ด้านการดำเนินงานในการจัดทำบัญชี

1) การบันทึกบัญชีครบถ้วนตามแบบฟอร์มที่กำหนด ครบตามแบบฟอร์มที่กำหนด วัน เดือน ปี รายละเอียดรายการบัญชีที่เกิดขึ้น รายรับ-รายจ่าย ยอดคงเหลือ และทราบผลกำไรขาดทุน

2) การเปรียบเทียบข้อมูลย้อนหลัง เปรียบเทียบข้อมูลทางการเงินรายรับ-รายจ่ายของแต่ละเดือน ยอดผลกำไรขาดทุนว่าเดือนไหนมีผลกำไรหรือขาดทุน ตรวจสอบจากบิลค่าใช้จ่ายสอดคล้องกับรายการบัญชีที่บันทึก ลงในสมุดบัญชีหรือไม่แล้วนำไปวางแผนต่อไป

3) ปัญหาในการบันทึกบัญชี ในบางครั้งมีรายรับ-รายจ่ายที่ไม่ชัดเจน เช่น ไม่มีใบเสร็จรับเงิน-จ่ายเงิน จึงกำหนดตัวเลขในบัญชีไม่ได้ ลืมบันทึกบัญชีทำให้ขาดความต่อเนื่อง การเขียนชื่อรายการผิด บันทึกตัวเลขผิด การ บวกลบเลขผิดพลาด และการบันทึกรายการเดิมแบบซ้ำ ๆ

4) การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดทำบัญชี สามารถแก้ไขปัญหาได้โดยการหาสาเหตุ ในการจัดทำบัญชีตรวจสอบเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี เก็บใบเสร็จค่าใช้จ่ายใบเสร็จต่าง ๆ บันทึกรายการอย่าง สม่ำเสมอเพื่อให้ความต่อเนื่องในการบันทึกบัญชี เมื่อบวกลบเลขเสร็จแล้วต้องทำการตรวจสอบเลขซ้ำอีกครั้ง เพื่อ ความถูกต้อง ตรวจสอบการเขียนชื่อรายการบัญชี และการลดปัญหาการบันทึกรายการซ้ำโดยการตรวจสอบ วัน เดือน ปี ของชื่อบัญชีที่คล้ายกัน

2.3 ด้านความพร้อมของการจัดทำบัญชี

- 1) เอกสารประกอบในการจัดทำบัญชี มีเอกสารในการประกอบการบันทึกบัญชี เช่น ใบเสร็จจ่ายเงิน ใบเสร็จรับเงิน ในการซื้ออุปกรณ์และขายสินค้า ใบเสร็จเอกสารในการเสียภาษี
- 2) การจัดเก็บเอกสารการจัดทำบัญชี มีแฟ้มจัดเก็บเอกสารใบเสร็จรับเงินและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เก็บไว้ในตู้เก็บเอกสารทางการเงินอยู่ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร
- 3) ความพร้อมในการจัดทำบัญชี มีการจัดทำทะเบียนรายการสินค้า ยอดคงคลัง สมุดบัญชีรายรับ-รายจ่าย แฟ้มเก็บเอกสารทางการเงิน อุปกรณ์ เช่น สมุดบัญชีปกแข็ง ปากกา ไม้บรรทัด เครื่องคิดเลข และมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีเบื้องต้นแล้ว
- 4) การวางแผนการจัดทำบัญชี มีการวางแผนโดยการแต่งตั้งให้มีผู้ควบคุมและลงบันทึกบัญชีเป็นประจำสม่ำเสมอ มีการประชุมในแต่ละเดือนอย่างน้อย 1 ครั้ง ภายในกลุ่มเมื่อสิ้นปี นำผลกำไรขาดทุนมาวิเคราะห์เตรียมการวางแผนกำหนดค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนเพื่อนำไปบริหารทางการเงินในปีถัดไปได้ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกแล้วก็ใช้วัสดุอุปกรณ์ทุกอย่างคุ้มค่าเพื่อประหยัดรายจ่าย

3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบด้วยวิธีวิพากษ์วิสามัญสามด้านข้อมูล สามารถนำเสนอแนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม โดยมีประเด็นที่ระบุได้ดังนี้

ในการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมจะประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความสามารถ ซึ่งผู้จัดทำบัญชีควรศึกษาความรู้และทำความเข้าใจก่อนการลงมือปฏิบัติจริงตามรายการที่กำหนด 2) ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี ซึ่งผู้จัดทำบัญชีควรศึกษาเอกสารและวิธีการที่ถูกต้องจากผู้มีประสบการณ์เสมอ 3) ด้านความร่วมมือและการประสานงาน ซึ่งผู้จัดทำบัญชีควรอาศัยความร่วมมือกับทุกฝ่ายและมีการประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง และ 4) ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้จัดทำบัญชีควรมีความสามารถในการใช้เครื่องมือหรือระบบสารสนเทศทางบัญชีเพื่อลดความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นได้เสมอ ส่วนประเด็นแนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนมสามารถสรุปได้จากผลการสัมภาษณ์ผู้จัดทำบัญชีดังนี้

1) ควรได้รับการกำกับดูแลและติดตามผลจากภาครัฐเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดทำบัญชีอย่างสม่ำเสมอและถูกต้อง มีการเสริมสร้างความรู้สู่การปฏิบัติจริงอย่างจริงจัง อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ในการจัดทำบัญชีต้องการได้รับการตรวจสอบทั้งจากสมาชิกกลุ่มและจากบุคคลภายนอก เช่น ผู้ตรวจสอบจากบัญชีจากภาครัฐหรือจากภาคเอกชนที่ได้รับมอบหมายจากภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นได้ในกลุ่ม และเพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการบันทึกบัญชี

2) ควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ในเอกสารประกอบการจัดทำบัญชี ตลอดจนการจัดทำรายงานทางการเงิน ซึ่งอาจจะเป็นผู้ตรวจสอบบัญชีจากภาครัฐหรือผู้ตรวจสอบบัญชีภาคเอกชนที่ได้รับการรับรองจากภาครัฐ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีอย่างง่ายเพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดทำบัญชี เช่น สร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับบันทึกบัญชีอย่างง่ายเพื่อทุกกลุ่มจะได้ปฏิบัติอย่างเป็นระบบเดียวกัน อีกทั้งภาครัฐควรส่งเสริมให้มีการออกแบบเอกสารที่สำคัญ เช่น ใบเสร็จรับเงิน สมุดบันทึกการรับจ่ายสินค้า และรูปแบบของรายงานทางการเงินแบบเดียวกันเพื่อให้ทุกกลุ่มได้ใช้งานในแนวทางเดียวกันทั้งหมด

3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ หรือสถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีดิจิทัลดังกล่าวควรมีการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสำหรับบันทึกบัญชีอย่างง่าย ตลอดจนจัดทำระบบบัญชีต้นแบบประกอบด้วย เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี วิธีการใช้เอกสาร การควบคุมภายในด้านต่าง ๆ และวิธีการบันทึกบัญชี เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถนำไปใช้และถือปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน

4) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการฝึกอบรมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางการบัญชีที่ได้จากการบันทึกบัญชี เช่น รายงานทางการเงินหรือสมุดบันทึกสินค้าคงเหลือ โปรแกรมสารสนเทศทางบัญชี ตลอดจนจัดกิจกรรมหรือการอบรมที่เป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการจัดทำบัญชีเพื่อให้ได้รายงานทางการเงิน เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทราบถึงประโยชน์ของรายงานทางการเงินที่ได้จากการบันทึกบัญชีแล้ว จะได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการบันทึกบัญชีได้มากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบบัญชีได้ระบุถึงขั้นตอนสำคัญในการจัดทำระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ 6 ขั้นตอน ซึ่งในการจัดทำระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการที่สำคัญสำหรับทุกองค์กร เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลทางการเงินมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ โดยมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

1) การวิเคราะห์และทำความเข้าใจธุรกิจ ได้แก่ 1.1) ทำความเข้าใจลักษณะธุรกิจ หมายถึง ศึกษาประเภทของธุรกิจ ขนาดการดำเนินงาน โครงสร้างองค์กร และกระบวนการทางธุรกิจหลัก 1.2) ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง กำหนดว่าใครบ้างที่จะใช้ข้อมูลทางการบัญชี (เช่น ผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น ธนาคาร หน่วยงานภาครัฐ) และความต้องการข้อมูลของพวกเขาคืออะไร และ 1.3) กำหนดวัตถุประสงค์ของระบบบัญชี หมายถึง ระบุว่าระบบบัญชีนี้นี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร เช่น การจัดทำงบการเงิน การควบคุมภายใน การวิเคราะห์ต้นทุน การตัดสินใจทางธุรกิจ

2) การออกแบบระบบบัญชี ได้แก่ 2.1) กำหนดผังบัญชี (Chart of Accounts) หมายถึง สร้างรายการบัญชีที่เป็นระบบและครอบคลุมทุกรายการทางการเงินที่เกิดขึ้นในธุรกิจ 2.2) กำหนดสมุดบัญชี: เลือกใช้สมุดบัญชีที่เหมาะสมกับประเภทและปริมาณรายการทางธุรกิจ (เช่น สมุดรายวันทั่วไป สมุดรายวันซื้อ สมุดรายวันขาย สมุดเงินสด) 2.3) กำหนดเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี หมายถึง ระบุเอกสารที่ใช้เป็นหลักฐานในการบันทึกรายการทางบัญชี (เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบกำกับภาษี ใบแจ้งหนี้ ใบสำคัญจ่าย) 2.4) กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Workflow) หมายถึง กำหนดขั้นตอนการไหลเวียนของเอกสารและการบันทึกบัญชีในแต่ละกิจกรรมทางธุรกิจ และ 2.5) พิจารณาการใช้เทคโนโลยี หมายถึง ประเมินความเหมาะสมในการนำโปรแกรมบัญชีหรือระบบ ERP (Enterprise Resource Planning) มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความถูกต้อง

3) การกำหนดนโยบายและระเบียบปฏิบัติทางการบัญชี ได้แก่ 3.1) จัดทำคู่มือนโยบายบัญชี หมายถึง รวบรวมหลักการบัญชี วิธีการปฏิบัติ และแนวทางการบันทึกบัญชีสำหรับรายการที่สำคัญ 3.2) กำหนดอำนาจอนุมัติ หมายถึง กำหนดระดับอำนาจในการอนุมัติรายการทางการเงินต่าง ๆ 3.3) กำหนดการแบ่งแยกหน้าที่ หมายถึง แยกหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานบัญชี ผู้รับผิดชอบสินทรัพย์ และผู้ตรวจสอบ เพื่อป้องกันการทุจริตและข้อผิดพลาด และ 3.4) กำหนดตารางเวลาการปฏิบัติงาน หมายถึง กำหนดกำหนดเวลาสำหรับการบันทึกบัญชี การกระทบยอด การจัดทำรายงาน และการปิดบัญชี

4) การนำระบบบัญชีไปปฏิบัติ ได้แก่ 4.1) การติดตั้งระบบ (ถ้ามี) หมายถึง ติดตั้งโปรแกรมบัญชีหรือระบบ ERP และตั้งค่าให้สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจ 4.2) การฝึกอบรมบุคลากร หมายถึง ฝึกอบรมพนักงาน

ที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจในระบบบัญชี นโยบาย และขั้นตอนการปฏิบัติงาน และ 4.3) การเริ่มต้นที่บัญชี หมายถึง เริ่มต้นที่รายการทางการเงินตามเอกสารประกอบและขั้นตอนที่กำหนด

5) การควบคุมและตรวจสอบระบบบัญชี ได้แก่ 5.1) การกระหนดยอดบัญชี หมายถึง เปรียบเทียบยอดคงเหลือในบัญชีต่าง ๆ กับเอกสารภายนอกหรือทะเบียนย่อย (เช่น การกระหนดยอดเงินฝากธนาคาร การกระหนดยอดลูกหนี้) 5.2) การตรวจสอบภายใน หมายถึง ดำเนินการตรวจสอบเพื่อให้มั่นใจว่าระบบบัญชีทำงานได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และมีการปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนด และ 5.3) การสอบทานโดยผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารควรมีการสอบทานรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

6) การปรับปรุงและพัฒนาระบบบัญชี ได้แก่ 6.1) การประเมินผล หมายถึง ประเมินประสิทธิภาพของระบบบัญชีเป็นระยะ เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสในการปรับปรุง 6.2) การปรับปรุงระบบ หมายถึง ปรับปรุงระบบบัญชีให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจ กฎหมาย และมาตรฐานการบัญชี และ 6.3) การติดตามเทคโนโลยีใหม่ ๆ หมายถึง พิจารณานำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบบัญชีอย่างต่อเนื่อง

ส่วนปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จในการจัดทำระบบบัญชี ได้แก่ (1) การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง หมายถึง ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนการจัดทำระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ (2) บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ หมายถึง มีทีมงานบัญชีที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการบัญชีและระบบที่ใช้ (3) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง มีการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างฝ่ายบัญชีและหน่วยงานอื่น ๆ ในองค์กร (4) ความยืดหยุ่น หมายถึง ระบบบัญชีควรมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามการเติบโตของธุรกิจ การปฏิบัติตามขั้นตอนเหล่านี้อย่างครบถ้วนจะช่วยให้องค์กรมีระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ สามารถให้ข้อมูลทางการเงินที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการบริหารจัดการและตัดสินใจทางธุรกิจอย่างชาญฉลาด

7. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม” สามารถนำประเด็นมาอภิปรายผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

1. สภาพ ปัญหาและอุปสรรค ระดับการปฏิบัติ และรูปแบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม

1.1 สภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนมทั้งหมดมีการจัดทำบัญชีของทุกกลุ่มวิสาหกิจและเหรียญของทุกกลุ่มวิสาหกิจเป็นผู้จัดทำบัญชี สภาพการณ์ทั่วไปจากการวิจัย พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่รู้ว่าการจัดทำบัญชีมีความยุ่งยากเสียเวลา เพราะในการบันทึกบัญชีทุกครั้งผู้จัดทำบัญชีของทุกกลุ่มต้องศึกษาจากคู่มือการบันทึกบัญชีที่ทุกกลุ่มได้รับการอบรมจากกรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แต่ถึงอย่างไรก็ตามผู้ทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ก็ยังต้องการจ้างบุคคลภายนอกมาจัดทำบัญชี แต่ต้องการที่เลี้ยงจากภาครัฐเข้ามากำกับดูแลการจัดทำบัญชีของกลุ่มอย่างใกล้ชิดมากกว่าเพื่อความสะดวก โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ จงขานสีห์ (2558), สัจฉิณี วรโยธา และคณะ (2561), ไพโรจน์ พรเจริญ (2563), วิจิต เอียงอ่อน และคณะ (2565) และปิยะวรรณ ยางคำ และคณะ (2566) รวมถึงคำกล่าวของ Laughlin (2010) และ Song (2015) ที่ระบุว่า ส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติงานระบบบัญชีเป็นไปตามวัตถุประสงค์ คือ ตัวบุคคลที่ต้องมีความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนเครื่องมือที่ใช้สนับสนุน เช่น คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

และโปรแกรมสารสนเทศทางบัญชีต่าง ๆ เป็นเพียงเครื่องทุ่นแรงในการบันทึกบัญชีให้ถูกต้องสะดวกและรวดเร็ว ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายรวมถึงสามารถลดข้อผิดพลาดในการทำบัญชีทุกประเภทได้ดี นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเทพินทร์ สุขแสงประสิทธิ์ และ ปัทมเกสร ราชธานี (2565) ที่พบว่า การทำบัญชีเป็นการวางแผนทางการเงินที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสนใจเพื่อให้การขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่ ได้แก่ ความไม่รู้และประสบการณ์ทางด้านบัญชี การไม่ให้ความสำคัญของการบันทึกบัญชี และการไม่เห็นประโยชน์ของข้อมูลที่ได้รับจากการบันทึกบัญชี เป็นต้น โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิร อ้นวิวัฒน์ (2554) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยพบว่ามีการจัดทำบัญชีมีเพียงการบันทึกบัญชีแบบง่าย ๆ ใช้สมุดบันทึกบัญชีเพียงไม่กี่เล่ม การก่อตั้งโดยกลุ่มชาวบ้านไม่มีความรู้หรือมีความรู้ก็ได้ และศึกษาการจัดทำบัญชีเฉพาะตัวเลขที่ไม่ซับซ้อน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา จันทรพิตุ และคณะ (2567) ที่ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้าบ้านสามทอ ตำบลแสงสว่าง อำเภอนองแสง จังหวัดอุดรธานี โดยพบว่าการขาดทักษะความรู้พื้นฐานด้านการบัญชี ผู้ทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนไม่มีความรู้ด้านการบัญชี เนื่องจากวิสาหกิจขาดงบประมาณในการจัดจ้างพนักงานบัญชี และผู้ทำบัญชียังไม่เข้าใจในระบบบัญชีเป็นปัญหาและอุปสรรคหลักในการจัดทำบัญชี

1.3 ระดับการปฏิบัติในการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบันทึกและแก้ไขข้อมูลทางบัญชี ($\bar{X} = 3.78$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวางแผนการดำเนินงานทางบัญชี ($\bar{X} = 3.32$) ดังนั้นในการวางแผนงานดำเนินงานทางบัญชีต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีอย่างถ่องแท้เพื่อให้ไม่เกิดอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะวรรณ ยางคำ และคณะ (2566) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการจัดทำบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานของเกษตรกรอัตลักษณ์พื้นที่ในจังหวัดมหาสารคาม ที่ระบุว่าความรู้ความเข้าใจต่อการจัดทำบัญชีเป็นประเด็นสำคัญที่สมาชิกในกลุ่มต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะช่วยให้สามารถควบคุมการดำเนินงานทางบัญชีของธุรกิจได้

2. จากผลการสัมภาษณ์ผู้จัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนมรวมถึงการตรวจสอบความเหมาะสมและเป็นไปได้ของแนวทางของการจัดทำบัญชีที่เหมาะสม 3 ด้าน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านระบบบัญชีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดทำบัญชีช่วยให้สามารถควบคุมรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม และนอกจากจะบันทึกบัญชีของกลุ่มยังสามารถนำไปบันทึกบัญชีครัวเรือนภายในครอบครัวของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บันเฑียร ศรีแก้ว และคณะ (2559) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบบัญชีการเงินวิสาหกิจชุมชนทอผ้าสี่ธรรมชาติ: กรณีศึกษากลุ่ม บ้านหนองหัววัว ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน ปัจจุบันสมาชิกมีการบันทึกบัญชีทำให้ทราบรายได้ ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการทอผ้า และสมาชิกยังนำไปประยุกต์ใช้ในครัวเรือนด้วย

2.2 ด้านการดำเนินงานในการจัดทำบัญชี ประสบปัญหาในการบันทึกบัญชี ซึ่งในบางครั้งมีรายรับ-รายจ่ายที่ไม่ชัดเจน จึงกำหนดตัวเลขในบัญชีไม่ได้ สัมบันทึกบัญชี ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบันทึกบัญชี การเขียนชื่อรายการผิด บันทึกตัวเลขผิด การบวกลบเลขผิดพลาด และการบันทึกรายการเดิมซ้ำ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะวรรณ ยางคำ และคณะ (2566) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการจัดทำบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานของเกษตรกรอัตลักษณ์พื้นถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม ที่ระบุว่าการดำเนินงานในการจัดทำบัญชีก็เป็นประเด็นสำคัญที่สมาชิกในกลุ่มต้องให้ความสำคัญด้วยเช่นกันเพราะช่วยให้สามารถบริหารต้นทุนรวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เมื่อมีการตรวจสอบธุรกรรมระบบการเงินในอนาคต

2.3 ด้านความพร้อมการจัดทำบัญชี มีเอกสารในการประกอบการบันทึกบัญชี เช่น ใบเสร็จจ่ายเงิน ใบเสร็จรับเงิน ในการซื้ออุปกรณ์และขายสินค้า ใบเสร็จเอกสารในการเสียภาษี มีแฟ้มจัดเก็บเอกสารใบเสร็จรับเงิน และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เก็บไว้ในตู้เก็บเอกสาร มีการจัดทำทะเบียนรายการสินค้า ยอดคงคลังสมุดบัญชีรายรับ-รายจ่าย แฟ้มเก็บเอกสารทางการเงิน มีความพร้อมในอุปกรณ์และมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีเบื้องต้นแล้ว มีการวางแผนโดยการแต่งตั้งให้มีผู้ควบคุมและลงบันทึกบัญชีเป็นประจำสม่ำเสมอ มีการประชุมในแต่ละเดือนอย่างน้อย 1 ครั้ง ภายในกลุ่ม เมื่อสิ้นปี นำผลกำไร ขาดทุน มาวิเคราะห์เตรียมการวางแผนว่าจะกำหนดค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนเพื่อนำไปบริหารทางการเงินในปีถัดไปได้ ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกแล้วก็ใช้วัสดุอุปกรณ์ทุกอย่างคุ้มค่าเพื่อประหยัดรายจ่าย โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ จงขานสีโท (2558), ประภัศร กิตติมนิรม (2561) วันธนี สุดศิริ ภัทรพร ปุณณะตุง และวารี ศรีสุรพล (2563), Bubaker (2016) และ Ozili (2021) ที่ศึกษาวิจัยและพบว่า การจัดทำบัญชีเป็นเครื่องมือในการได้มาซึ่งข้อมูลทางการเงินที่แสดงในรูปแบบของงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุน ทำให้ทราบผลการดำเนินงานของกิจการและทราบว่ากิจการมีสินทรัพย์และหนี้สิน ณ เวลานั้นเป็นจำนวนเท่าใด ซึ่งสามารถนำข้อมูลในวงรอบที่สนใจเหล่านั้นมาประกอบการตัดสินใจในการบริหารงานของกิจการทั้งด้านการผลิตและจำหน่าย นอกจากนี้ การบันทึกบัญชียังเป็นการจดบันทึกเพื่อป้องกันการสูญหายของสินทรัพย์อีกด้วย

3. แนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความสามารถ 2) ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี 3) ด้านความร่วมมือและการประสานงาน และ 4) ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ส่วนขั้นตอนในการจัดทำระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์และทำความเข้าใจธุรกิจ 2) การออกแบบระบบบัญชี 3) การกำหนดนโยบายและระเบียบปฏิบัติทางการบัญชี 4) การนำระบบบัญชีไปปฏิบัติ 5) การควบคุมและตรวจสอบระบบบัญชี และ 6) การปรับปรุงและพัฒนาระบบบัญชี ในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ระบุรายละเอียดการดำเนินงานที่เหมาะสมดังนี้

3.1 ควรได้รับการกำกับดูแลและติดตามผลจากภาครัฐเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดทำบัญชีอย่างสม่ำเสมอและถูกต้อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับองค์กรภาครัฐต้องมีความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง มีระบบแผนงานในการพัฒนาคุณภาพในการจัดทำบัญชี รวมถึงการเสริมสร้างความรู้สู่การปฏิบัติงานจริงอย่างจริงจังอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

3.2 ควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ในเอกสารประกอบทุกชนิด ตลอดจนการจัดทำรายงานทางการเงินและมีการตรวจสอบโดยละเอียดทุกขั้นตอนเพื่อป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอน

3.3 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปหรือระบบสารสนเทศทางการบัญชี เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถนำไปใช้ในการจัดทำและรายงานสถานะทางบัญชีและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

3.4 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการฝึกอบรมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางการบัญชีที่ได้จากการบันทึกบัญชี ตลอดจนการจัดกิจกรรมหรือการอบรมที่เป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการจัดทำบัญชี เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทราบถึงคุณประโยชน์ของรายงานทางการเงินที่ได้จากการบันทึกบัญชีและตระหนักถึงความสำคัญของการบันทึกบัญชีได้มากขึ้น

ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมภูนุช หุ่นาค สมพร เฟื่องจันทร์ และปภาวดี มนต์วีรุต (2562) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอยะรัง จ.ปัตตานี โดยพบว่าในการจัดทำบัญชีควรได้รับการกำกับดูแลและติดตามผลจากภาครัฐเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดทำบัญชีอย่างสม่ำเสมอและถูกต้อง อีกทั้งควรมีการฝึกอบรมการใช้ประโยชน์จากการบันทึกบัญชี ตลอดจนการจัดกิจกรรมหรือการอบรมที่เป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการจัดทำบัญชี เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทราบถึงประโยชน์ของรายงานทางการเงินที่ได้จากการบันทึกบัญชีและตระหนักถึงความสำคัญของการบันทึกบัญชีได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการทำบัญชีของ สุภาพร อามาตย์ (2565) และ สุพรรณิ คำวาส (2565) ที่ระบุว่า การที่องค์กรให้ความสำคัญกับการทำบัญชี โดยสามารถปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพโดยการประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชีที่สอดคล้องกับบริบทของกิจการ ระบบการบริหารจัดการเอกสารทางบัญชีกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับงานด้านบัญชีและกระบวนการควบคุมภายในรวมถึงการส่งผลกระทบต่อคุณภาพรายงานการเงินที่เกิดจากการปฏิบัติงานทางการบัญชีที่ดีขององค์กร โดยที่สมบัติของคุณภาพรายงานการเงินควรแสดงข้อมูลตามความจริงเกี่ยวกับฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานทางบัญชี เพื่อให้ผู้ใช้ทั้งภายในและภายนอกเกิดความมั่นใจในการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์รวมถึงการนำไปใช้ในการวางแผนงานได้ในอนาคต

นอกจากนี้ ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Smith (2018) Jones (2020) ที่เน้นย้ำว่าระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดข้อผิดพลาดและการทุจริต ส่วนข้อมูลทางการบัญชีที่มีคุณภาพส่งผลเชิงบวกต่อความน่าเชื่อถือขององค์กรและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Brown et al. (2022) ที่พบว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยเพิ่มความรวดเร็ว ความแม่นยำ และประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านบัญชี ดังนั้นแนวทางการจัดทำบัญชีจึงมุ่งเน้นไปที่การบูรณาการหลักการทำบัญชีที่เป็นสากล การนำเทคโนโลยีมาใช้ และการให้ความสำคัญกับการควบคุมภายในที่เข้มแข็ง เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลทางการเงินที่นำเสนอมีความถูกต้องเหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ และสามารถเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดในการจัดทำบัญชีสำหรับองค์กรในยุคปัจจุบัน

8. สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม” สามารถนำประเด็นมาอภิปรายผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

1. สภาพ ปัญหาและอุปสรรค ระดับการปฏิบัติ และรูปแบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนมพบว่า 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนมทั้งหมดมีการจัดทำบัญชีของทุก

กลุ่มวิสาหกิจและเหรียญของทุกกลุ่มวิสาหกิจเป็นผู้จัดทำบัญชี 2) ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ความไม่รู้และประสบการณ์ทางด้านบัญชี การไม่ให้ความสำคัญของการบันทึกบัญชี และการไม่เห็นประโยชน์ของข้อมูลที่ได้รับจากการบันทึกบัญชี เป็นต้น 3) ระดับการปฏิบัติในการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการสัมภาษณ์ผู้จัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนมรวมถึงการตรวจสอบความเหมาะสมและเป็นไปได้ของแนวทางของการจัดทำบัญชีที่เหมาะสม 3 ด้าน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านระบบบัญชี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชี ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี 2) ด้านการดำเนินงานในการจัดทำบัญชี และ 3) ด้านความพร้อมการจัดทำบัญชี

3. แนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความสามารถ 2) ด้านเอกสารและวิธีการทางบัญชี 3) ด้านความร่วมมือและการประสานงาน และ 4) ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ส่วนขั้นตอนในการจัดทำระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์และทำความเข้าใจธุรกิจ 2) การออกแบบระบบบัญชี 3) การกำหนดนโยบายและระเบียบปฏิบัติทางการบัญชี 4) การนำระบบบัญชีไปปฏิบัติ 5) การควบคุมและตรวจสอบระบบบัญชี และ 6) การปรับปรุงและพัฒนาระบบบัญชี

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

(1) เพื่อให้การจัดทำบัญชีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพ ควรมีการจัดอบรมการจัดทำบัญชีอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มจะได้มีความเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้องมากขึ้น

(2) ควรจัดให้มีโปรแกรมสารสนเทศที่จัดเก็บข้อมูลทางการบัญชีเพื่ออำนวยความสะดวกในการบันทึกบัญชีและง่ายต่อการตรวจสอบข้อมูลบัญชีทุกประเภทให้มีความถูกต้องและเป็นมาตรฐาน และ

(3) นำแนวทางที่ค้นพบไปทดลองใช้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีมาตรฐานสำหรับการนำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีในลำดับถัดไป

9.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย

(1) ควรมีการติดตามการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นระยะ ๆ เพื่อศึกษาความก้าวหน้าทำให้เกิดการจัดทำบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) ควรนำแนวทางนี้ไปศึกษาวิจัยโดยทดลองใช้กับกลุ่มวิสาหกิจอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการพัฒนาวิธีการทำรายการบัญชีที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น และ

(3) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นเพื่อความหลากหลายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชมภูณัฐ หุ่นนาค, สมพร เพื่องจันทร์ และปภาวดี มนต์รีวัต. (2562). แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธรณีสทิง จังหวัดนครปฐม. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 9(1), 85-97.
- บันเญย ศรีแก้ว, วิภาภรณ์ ศรีหาธาตุ และปิยะณัฐ ฤณพุทธม. (2559). การพัฒนารูปแบบบัญชีการเงินวิสาหกิจชุมชน ทอผ้าสีธรรมชาติ กรณีศึกษา กลุ่ม บ้านหนองหัววัว ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 22(2), 121-130.
- ปิยะวรรณ ยางคำ, นาวา มาสวนจิก, อมร โททำ, กชนิภา วาณิชกิตติกุล และธีระศักดิ์ เกียงขวา. (2566). ผลกระทบของการจัดทำบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานของเกษตรกรอัตลักษณ์พื้นที่ในจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 42(4), 518-531.
- ประภัสสร กิตติมนโรม. (2561). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้ทำบัญชีธุรกิจ SMEs ตามมาตรฐานการศึกษา ระหว่างประเทศ. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 24(47), 79-94.
- ปวีณา หมั่นสุข. (2567). ผลกระทบของศักยภาพในวิชาชีพบัญชีและการพัฒนาศักยภาพที่มีต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารนวัตกรรมการจัดการและบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 1(2), 63-76.
- พรเทพินทร์ สุขแสงประสิทธิ์ และปัทมเกสร ราชธานี. (2565). การพัฒนากระบวนการจัดการการเงินล้านหมื่นชุมชน ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกลไกไตรภาคีเพื่อการเติบโตที่ยั่งยืนกรณีศึกษาล้านหมื่นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่าพระจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 12(2), 89-105.
- ไพโรจน์ พรเจริญ. (2563). การจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหารในจังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 22(2), 9-18.
- ยุทธนา จันทรปิตุ, ชลลดา นรินทร์, นฤมล ชินวงศ์, รติพร มีชัย, สำเริง นนศิริ, กิตติกรรณ์ หนองหารพิทักษ์ และจักรพันธ์ จันทลา. (2567). การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้าบ้านสามทอ ตำบลแสงสว่าง อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 10(1), 1-11.
- วิจิต เอียงอ่อน, อลิษา ประสมผล, กัลยรัตน์ เจียมโฆสิต, ณวิ สิงหาต วราภรณ์, ศรบัณฑิต วัชรินทร์, อรรคศรีวร และยุทธนา พรคอนันต์. (2565). แนวทางการพัฒนาความรู้การจัดการทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ในเขตอำเภอแหลมฉบัง จังหวัดตราด. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมการอาชีวศึกษา*, 6(1), 84-93.
- วัชรพงษ์ อินทรวงศ์ และปัทมา สุริยกุล ณ อยุธยา. (2561). การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านภาวะผู้ประกอบการและนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม. *วารสารชุมชนวิจัยและพัฒนาสังคม*, 12(2), 101-117.

- วันธนี สุดศิริ, ภัทราพร ปุณณะตุง และวารี ศรีสุพล. (2563). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการวางแผนทางการเงิน สำหรับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารบริหารธุรกิจครินทรวิโรฒ*, 11(2), 18-34
- วาริณ มงคลสมัย. (2564). การทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิทยาการจัดการวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 2(1), 45-54.
- วรพรรณ รัตนทรงธรรม, วิศรา ดวงตาน้อย, สุพรรณ จิตต์มั่น และตุลาพร จันทร์กวี. (2564). คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์สำหรับสถานประกอบการจังหวัดอุดรธานี. *วารสารบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม*, 3(2), 5-20.
- วิภาพร องคนสูสรณ์ และเฉลิมรัช ประเสริฐสังข์. (2564). การพัฒนาแนวทางในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเข้าสู่มาตรฐานการผลิตอาหารที่ดี กรณีศึกษา: วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านกองนางอำเภอบ้านไผ่. *วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน*, 6(3), 72-80.
- วัชร อ้นวิวัฒน์. (2554). ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการบัญชี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. 1-132.
- วิชิต เอียงอ่อน, วัชรินทร์ อรรถศรีวร, มาลี แสงจันทร์, กัลยรัตน์ เจียมโฆสิต, วราภรณ์ ศรีบัณฑิต, ฉวี สิงหาตุ และยุพธนา พรคนันต์. (2563). แนวทางการพัฒนาความรู้ด้านการจัดทำบัญชีของสหกรณ์โครงการบ้านมั่นคง จังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 6(1), 48-57.
- ศุภลักษณ์ จงขานสิทธ. (2558). แนวทางการจัดทำบัญชีที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเคหะสิ่งทอจากผ้าฝ้ายทอมือในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารราชชมคล้านนา*, 3(1), 74-82.
- สัจฉวัฒน์ วโรยธา, มนต์ดา ชัยสนิยากรณ์, วิลาสินี แสงคำพระ และมงคล กิตติวุฒิไกร. (2561). การพัฒนาระบบบัญชีในการบริหารเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของกลุ่มเย็บผ้าฝ้ายพื้นเมืองบ้านกกไถ ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 8(2), 81-89.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2560). *คู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม. (2566). *รายงานสถานการณ์ประจำปี 2566*. นครพนม : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2570)*. สืบค้น 18 มีนาคม 2568, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13651
- สุพรรณ คำवास. (2565). การปฏิบัติทางการบัญชีที่เกี่ยวกับคุณภาพรายงานการเงินของสถานประกอบการในอุตสาหกรรมเซรามิกภาคเหนือตอนบน. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 9(1), 37-54.
- สุภาพร อามาศย์. (2565). แนวทางการจัดทำบัญชีสำหรับวิสาหกิจชุมชน OTOP นวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านดอนข่า ตำบลพราณ อำเภอนาหว้า จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 17(2), 23-32.
- Brown, L., Davis, M., & Wilson, P. (2022). The role of information technology in enhancing accounting processes. *Accounting Horizons*, 36(2), 123-145.

- Bubaker, S. (2016). Accounting systems in developing countries. *Journal of Business and Economic Policy*, 3(1), 132-142.
- Garcia, R. (2023). Internal audit and the effectiveness of accounting systems. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 42(1), 78-102.
- Jones, K. (2020). Accounting information quality and firm credibility. *Journal of Business Finance & Accounting*, 47(7-8), 987-1015.
- Kerdpitak, C. (2022). Business performance model of herbal community enterprise in Thailand. *Uncertain Supply Chain Management*, 10(2), 345-352.
- Laughlin, R. (2010). A comment on "Towards a paradigmatic foundation for accounting practice". *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 23(6), 759-763.
- Lee, S. (2021). Best practices in developing accounting policies and procedures. *The Accounting Review*, 96(4), 201-225.
- Naipinit, A., Promsaka Na Sakolnakorn, T. and Kroeksakul, P. (2016). Strategic management of community enterprises in the upper northeast region of Thailand. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 10(4), 346-362.
- Ozili, P.K. (2021). *Accounting and financial reporting during a pandemic*. Emerald Publishing Limited, 22(1), 87-93.
- Smith, J. (2018). The impact of accounting systems on organizational risk management. *Journal of Accounting Research*, 56(3), 456-487.
- Song, L. (2015). Accounting disclosure, stock price synchronicity and stock crash risk: An emerging-market perspective. *International Journal of Accounting & Information Management*, 23(4), 349-363.
- Yamane, T. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York : Harper and Row.